

**YANGILANGAN KONSTITUTSIYADAGI ASOSIY O'ZGARISHLAR
VA QO'SHIMCHALAR**

Salimov Farruxjon Abduxakim o'g'li

O'zbekiston Respublikasi

Jamoat Xavfsizligi Universiteti

Jismoniy tayyorgarlik va sport kafedrasi o'qituvchisi

Taqriz. Konstitutsiyamizda fuqarolarimizni nafaqat O'zbekiston hududida, balki uning chegaralaridan tashqarida ham huquqiy himoya qilish va homiylik qilish, ularning yashash huquqi har bir insonning asosiy huquqi ekanligi, hech kimsiz bo'lolmasligi mustahkamlab qo'yilgan. Ularga qonun, jamiyat va davlat asosida bevosita vakillari orqali o'z ishlarini boshqarishda ishtirok etish, mulkdor bo'lish, mehnat qilish, dam olish, o'qish huquqlari kafolatlanadi. Ushbu maqolada yangi Konstitutsiyaga kiritilgan asosiy o'zgartirish va qo'shimchalar yoritilgan.

Kalit so'zlar: Konstitutsiya, qonun, respublika, modda, qo'shimcha, islohot.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining yangi tahriri 2023-yil 1-maydan kuchga kirdi. Bunga 30 aprel kuni bo'lib o'tgan referendum natijalariga ko'ra 11 moddadan iborat tegishli qonunning qabul qilingani asos bo'ldi. Konstitutsiyaning yangi tahriri mazkur Qonunning 1-moddasiga ilova qilingan. 1992-yildan beri konstitutsiyaga 15 marta o'zgartirishlar kiritildi. Bu safargi o'zgarishlar ko'lami tufayli hujjatning yangi tahriri qabul qilindi. Yangilanish natijasida asosiy lug'atdagi maqolalar soni 128 tadan 155 taga, undagi normalar esa 275 tadan 434 taga ko'paydi. Umuman olganda, mutasaddilarning ma'lumotlariga ko'ra, konstitutsiya 65 foizga yangilangan.

O'zbekiston huquqiy, ijtimoiy va dunyoviy davlatdir.

Konstitutsiyaning 1-moddasidagi "O'zbekiston suveren demokratik respublika" jumlasini quyidagi tahrirda bayon etilsin: O'zbekiston – respublika boshqaruv shakliga ega suveren, demokratik, huquqiy, ijtimoiy va dunyoviy davlatdir.

Boshqaruvning respublika shakli deganda davlat hokimiyatining oliy organlarining xalq tomonidan ma'lum muddatga saylanishi tushuniladi. (Hozirda Konstitutsiya normalari bo'yicha rasmiy izohlar yo'q, shuning uchun muharrirlar undagi normalar va tushunchalar bo'yicha umume'tirof etilgan doirada mustaqil fikr bildiradilar).

Suveren davlat deganda o'z hududida to'liq mustaqil boshqaruv va mutlaq yurisdiksiya tushuniladi.

Demokratiya xalq hokimiyatini ifodalaydi va hukumatga o'z vakillarini saylash va saylash orqali hammaning teng ishtirokini ta'minlaydi.

Huquqiy davlatda barcha jarayonlar huquqiy asosda quriladi, davlat xizmatchilari qonun doirasida fikr yuritishi, barcha masalalarga huquqiy nuqtai nazardan qarashi shart. Bundan tashqari, huquqiy davlatda barcha fuqarolar qonun oldida tengdir, davlat hokimiyatining oliy organlari ham qonunlarga bo'ysunadi va qonunlarning muqarrar bajarilishini ta'minlaydi.

O'zbekiston o'zini ijtimoiy davlat deb e'lon qilib, har bir fuqaroning munosib hayot kechirishi uchun sharoit yaratish majburiyatini oladi. Bu mavjud resurslarni ijtimoiy adolat tamoyillari asosida taqsimlash, jamiyatda kuchli tabaqalanishning oldini olish, aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlari uchun sifatli ta'lim va dori-darmon kafolati, samarali ijtimoiy himoya dasturlari, nogironlar va ijtimoiy himoyaga muhtoj fuqarolarni himoya qilishdir. qo'llab-quvvatlashga muhtoj." qo'llab-quvvatlash, adolatli mehnat qonunlari va jozibador pensiya tizimini anglatadi. Oddiy qilib aytganda, eng kam ta'minlangan oila farzandlari ham sog'lom ulg'ayish, yaxshi bilim olish, farovonlikka erishish imkoniyatiga ega bo'lishi kerak.

Dunyoviy davlatda davlat va din bir-biridan ajratilgan. Davlat diniy e'tiqodidan qat'i nazar hammaga teng munosabatda bo'ladi, diniy masalalarda betaraf pozitsiyani egallaydi.

Yangi konstitutsiyaning 154-moddasida 1-modda qoidalarini qayta ko'rib chiqish mumkin emasligi belgilangan. Xuddi shunday, ushbu qoidani o'z ichiga olgan 154-moddaning o'zi ham o'zgartirilishi mumkin emas.

Ya’ni, bu me’yor O‘zbekiston hech qachon demokratiyadan voz kechmasligi, qonun ustuvorligiga amal qilishi, hech qachon monarxiya yoki islom respublikasiga aylanib qolmasligini bildiradi.

Konstitutsiya to'g'ridan-to'g'ri ta'sir qiladi

15-modda quyidagi tahrirda bayon etilsin:

O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi butun mamlakatimizda oliy yuridik kuchga ega bo‘lib, bevosita ta’sir qiladi va yagona huquqiy makonning asosini tashkil etadi.

Konstitutsiyaning bevosita qo‘llanilishi fuqarolarga nafaqat qonunlar, balki bevosita konstitutsiya normalari asosida ham ish yuritish, xususan, sudga murojaat qilish imkonini beradi.

Referendumda qabul qilingan qonunga muvofiq, Oliy sud 3 oy muddatda Plenumning tegishli qarorini qabul qilishi kerak. Mazkur qaror asosida sudlar konstitutsiyaviy normalarni bevosita ta’sir qiluvchi hujjat sifatida qo‘llash bo‘yicha yagona sud amaliyotini joriy etadi.

Imtiyozlar qonunda belgilanishi shart emas

Yangi konstitutsiyaning 19-moddasi (sobiq 18-modda) fuqarolarning jinsi, millati, mavqei va boshqalardan qat’i nazar, qonun oldida tengligi to‘g‘risida. Mazkur moddaning 2-qismi quyidagi tahrirda bayon etilsin:

Eski: Imtiyozlar faqat qonun bilan belgilanishi mumkin va ijtimoiy adolat tamoyillariga mos kelishi kerak.

Yangi: Imtiyozlar faqat qonunga muvofiq belgilanadi va ijtimoiy adolat tamoyillariga mos kelishi kerak.

Shu bilan birga, konstitutsiyaning amalda ishlamagan normalaridan biri haqiqatga moslashtirildi. Amaliyot shundan iboratki, turli jihatlardagi imtiyoz va preferensiyalar nafaqat qonunlar, balki ko‘p hollarda huquqiy hujjatlar – qaror va farmonlar asosida ham ta’minlanadi.

Adabiyotlar:

**"YANGI O‘ZBEKISTONDA TABIIY VA IJTIMOIIY-GUMANITAR
FANLAR" RESPUBLIKA ILMIIY-AMALIIY KONFERENSIYASI**
Volume 1, Issue 8, Dekabr 2023

1. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi 2023-yil 30-aprelda bo‘lib o‘tgan O‘zbekiston Respublikasi referendumida umumxalq ovoz berish yo‘li bilan qabul qilindi. <https://lex.uz/>

2. Mirziyoyev Sh.M. Ozod va obod demokratik O‘zbekistonni birgalikda barpo etamiz. - T.: O'zbekiston, 2016 yil.

3. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta‘minlash – mamlakat taraqqiyoti va inson farovonligining garovidir.- T.: O‘zbekiston, 2017.

4. <https://kun.uz/>